

**POLACY - NIEMCY. SĄSIEDZTWO Z DYSTANSU,
POD RED. ANNY WOLFF-POWĘSKIEJ I DIETERA BINGENA,
[INSTYTUT ZACHODNI, POZNAŃ 2004, ss. 580]**

Publikacja Instytutu Zachodniego *Polacy – Niemcy. Sąsiedztwo z dystansu*, wydana w 2004 r. to już drugie tego typu studium podejmujące kompleksowo problematykę relacji polsko-niemieckich¹. Autorami tekstów są badacze i praktycy na co dzień zajmujący się budowaniem i badaniem wzajemnych relacji polsko-niemieckich. Podnosi to niewątpliwie wartość pracy ze względu na zawarte w niej, a oparte na empirii konkluzje znajdujące się w poszczególnych artykułach. Współautorzy podejmują próbę analizy stosunków polsko-niemieckich oraz sytuacji gospodarczo-społecznej w Niemczech. Wielopłaszczyznowość tej analizy pozwala czytelnikowi ujrzeć szerokie spectrum czynników mających wpływ na wzajemne relacje.

Publikacja składa się z czterech bloków tematycznych, w których autorzy podejmują rozważania na temat różnorodnych aspektów polsko-niemieckiego sąsiedztwa. W ramach rozdziału *Bilans korzyści i protokół rozbieżności* podjęta została próba zarysowania przesłanek rozwoju stosunków polsko-niemieckich (Anna Wolff-Powęska). Problematykę wspólnych interesów i rozbieżności w ramach Unii Europejskiej podejmuje Bogdan Koszel. Opisuje działania Niemiec na rzecz przystąpienia Polski do Unii Europejskiej oraz przesłanki i konsekwencje *Realpolitik* kanclerza Gerharda Schrödera oraz konfliktu związanego z odmiennym postrzeganiem zapisów Traktatu Konstytucyjnego przez oba te państwa. Autorką tekstu o postrzeganiu Niemiec przez polską opinię publiczną w perspektywie integracji europejskiej jest Elżbieta Stadtmueller. W tekście Krzysztofa Malinowskiego znajdujemy odniesienie do kwestii bezpieczeństwa, stosunku obu państw do udziału w operacjach militarnych za granicą, natomiast kwestie zysków i strat niemieckiej gospodarki omawia

¹ Pierwszym studium o podobnym charakterze jest publikacja *Polacy i Niemcy na drodze do partnerskiego sąsiedztwa. Próba bilansu dziesięciolecia 1989-1998*, pod red. D. Bingena i K. Malinowskiego, Poznań 2000.

w swoim artykule Ilona Romiszewska. Dopełnieniem „protokołu korzyści i bilansu rozbieżności” jest analiza doświadczeń pojednania i dialogu Kościołów, dokonana przez Natalię Jackowską.

W rozdziale drugim (*Pułapki normalności*) omówione zostały kwestie związane z konstruowaniem nowej polityki wschodnioeuropejskiej przez Niemcy i Polskę (Dieter Bingen). Podjęto temat relacji politycznych oraz rozliczeń z przeszłością na linii Praga–Berlin i Warszawa–Berlin (Klaus Bachmann), wizerunku Polski i Niemiec w mediach (Beata Ociepka) oraz problematyki związanej z funkcjonowaniem mniejszości niemieckiej w Polsce (Danuta Berlińska). Panoramę przedstawianych w omawianym rozdziale społeczno-gospodarczych aspektów wzajemnych relacji wzbogaca tekst Basila Kerskiego, dotyczący istnienia grupy polskojęzycznej w Niemczech oraz artykuł, w którym autor podejmuje próbę analizy wpływu kontaktów turystycznych na proces porozumienia (Tomasz Budnikowski), jak również tekst na temat funkcjonowania współpracy międzyregionalnej (Ryszarda Formuszewicz).

Toczona od kilku lat debata między polskimi i niemieckimi naukowcami dotycząca roli i wpływu pamięci historycznej narodu polskiego i niemieckiego znalazła swój wyraz w artykułach zawartych w rozdziale trzecim, *Oswajanie pamięci*. Wojciech Pięciak zajął się problematyką pamięci zbiorowej. Do odrzucenia szkodliwego sposobu patrzenia na wzajemne polsko-niemieckie stosunki poprzez pryzmat narodowych interesów nawołuje w swym artykule „*Problem niemiecki*” – „*Problem polski*” Adam Krzemiński. Istotne interesy Polski, Niemiec oraz Unii Europejskiej wobec Kaliningradu przedstawia Andrzej Sakson. Rozdział zamyka tekst Roberta Trąby zawierający analizę roszczeń związanych z utraconymi dobrami kultury po obu stronach.

Istotnym aspektem determinującym stosunki polsko-niemieckie, omawianym w ostatnim rozdziale, *Mity i rzeczywistość*, jest rola stereotypów. Problematykę ich znaczenia dla wzajemnego postrzegania Polaków i Niemców podejmuje Edmund Dymitrów. Jego wywód uzupełnia artykuł ukazujący relacje pomiędzy literaturą, tożsamością narodową i pamięcią kulturową (Hubert Orłowski) oraz tekst przedstawiający obraz Niemca we współczesnej literaturze polskiej (Leszek Szaruga).

Czytelnik, który choć trochę interesuje się otoczeniem międzynarodowym Polski, a zwłaszcza relacjami z zachodnim sąsiadem, powinien sięgnąć po omawianą publikację. Zwłaszcza teraz, kiedy stosunki polsko-niemieckie rozbijają się o rafy niezrozumienia i powierzchownych ocen. Lektura omawianej publikacji może być traktowana jako wprowadzenie w pełną niuansów problematykę stosunków polsko-niemieckich i stanowić punkt wyjścia do prób oceny pozycji Polski i Niemiec we wzajemnych stosunkach.

Kamila Mazurek